

Yttrande

Redovisningen av uppdrag om att lämna förslag om organisationsförändring gällande Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor och Myndigheten för stöd till trossamfund (S2023/03010)

SAMMANFATTNING

- Svenska kyrkan tar inte ställning till hur regeringen väljer att fördela ansvaret mellan olika myndigheter och lämnar därmed genom detta yttrande ingen synpunkt på huruvida Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) ska inordnas som en enhet i eller ett center kopplat till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF). Det grundar sig i en utgångspunkt från Svenska kyrkans sida i förhållande till ansvarsfördelningen mellan stat och kyrka som tillämpas även i andra frågor där Svenska kyrkan är verksam.
- Svenska kyrkan vill understryka vikten av att förståelsen för trossamfundet och det starka skyddet för religionsfriheten – som det fastställs i regeringsformen och Europakonventionen – inte försvagas vid en sammanslagning.
- Svenska kyrkan bedömer att sammanslagningen kan riskera att påverka några av trossamfundets förtroende för svenska staten. De många politikområdena som inordnas under MUCF medför även en risk för försvagad förankring hos de berörda organisationerna, särskilt ungdomsorganisationerna och trossamfundet. För att minska dessa risker bör regeringen överväga att vidta åtgärder, särskilt utifrån synpunkter från berörda organisationer och trossamfund.
- Svenska kyrkan konstaterar att många av de områden som SST i rapporten lyfter fram att de koordinerar, samordnar eller har ett ansvar för inte överensstämmer med vare sig deras formella uppdragsbeskrivning eller det arbete som myndigheten i praktiken utför idag.
- Svenska kyrkan bedömer att SST:s felaktiga bild gällande krisberedskapssamordning, begravning, andlig vård och institutionssjälavård riskerar att försvåra för Svenska kyrkan och i vissa fall andra trossamfund att utföra sina uppdrag när myndigheten verkar för att utöka sitt mandat. Det kan i förlängningen leda till att arbete som idag utförs av trossamfundet gemensamt läggs över på staten.
- Svenska kyrkan anser att det är problematiskt hur SST uppfattas och presenterar sig själva i vissa sammanhang. Som myndighet representerar SST regeringen – inte trossamfundet – i samordning, dialoger och offentliga uttalanden.

SYNPUNKTER PÅ REDOVISNINGEN

Utgångspunkter

Trossamfunden är en självklar och viktig del av det svenska civilsamhället, men med en särskild karaktär. Det finns mycket som förenar trossamfunden med andra delar av det civila samhället, inte minst kopplat till ideellt engagemang, och utifrån förståelsen av att samhället är större än staten och näringslivet. Trossamfunden, deras förutsättningar och skydd att verka har samtidigt en särskild betydelse kopplat till den långtgående religions- och övertygelsefriheten enligt regeringsformen och Europakonventionen. Trossamfundens betydelse för enskilda människors liv ger ett värde i sig och bidrar till möjligheten att leva ett gott och rikt liv inom ramen för ett demokratiskt samhälle. Trossamfunden tillför samtidigt samhället som helhet stöd i existentiella frågor och situationer på ett mer genomgripande sätt än andra organisationer inom det civila samhället. Denna resurs är samhället till nytta, särskilt i tider av oro och kris.

Bland trossamfunden har Svenska kyrkan en särställning utifrån den historiska kyrka-statrelationen, vilket uttrycks genom särskild lagreglering. Det är med denna utgångspunkt som det statliga stödet till trossamfund infördes med syftet att öka möjligheterna för andra trossamfund att erbjuda religiös verksamhet. I samband med kyrka-statreformen år 2000 har ytterligare rättigheter införts för Svenska kyrkan och statsbidragsberättigade trossamfund så som uppbördshjälpen (SOU 2018:18, s. 88–89). Svenska kyrkan konstaterar att det statliga stödet till trossamfund fyller en viktig funktion. Genom kyrka-statreformen fastställdes vissa rättigheter och skyldigheter för Svenska kyrkan, som bland annat finns framskrivna i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, begravningslagen (1990:1144) och kulturmiljölagen (1988:950). Det rör sig således inte om ensidiga åtaganden från staten utan även åtaganden från Svenska kyrkan gentemot det offentliga.

Generella synpunkter

Svenska kyrkan tar inte ställning till hur regeringen väljer att fördela ansvaret mellan olika myndigheter och lämnar därmed genom detta yttrande ingen synpunkt på huruvida SST ska inordnas som en enhet i eller ett center kopplat till MUCF. Det grundar sig i en utgångspunkt från Svenska kyrkan sida i förhållande till ansvarsfördelningen mellan stat och kyrka som tillämpas även i andra frågor där Svenska kyrkan är verksam. Svenska kyrkans yttrande fokuserar utifrån denna hållning på innehållsfrågorna i yttrandet utifrån uppfattningen att det är viktigt att kompetensen om trossamfundens inre liv och särskilda karaktär inte går förlorad i sammanslagningen för att därigenom bibehålla kvalitet och rättssäkerhet i myndighetens arbete.

Svenska kyrkan konstaterar att många av de områden som SST nämner i rapporten att de koordinerar, samordnar eller ansvarar för, vare sig överensstämmer med deras formella uppdragsbeskrivning eller med det arbete som myndigheten i praktiken utför idag. Svenska kyrkan bedömer att SST:s felaktiga beskrivning av sin roll och verksamhet kopplat till begravningsverksamhet, krisberedskap, institutionssjälavård och andlig vård riskerar att bli vägledande i sammanslagningen av myndigheterna. Denna bild – om den uppfattas som korrekt – medför risker att Svenska kyrkans och i vissa fall andra trossamfunds uppdrag försvåras och att det arbete som idag görs av trossamfunden gemensamt i förlängningen läggs över på staten. Svenska kyrkan konstaterar att SST i sina skrivelser i

redovisningen övertolkar sina instruktioner och beskriver sina nuvarande uppdrag på ett delvis missvisande sätt. De uppdrag som idag utförs av trossamfunden gemensamt förminsкас på motsvarande sätt i SST:s inlägga. Svenska kyrkan utvecklar dessa synpunkter under rubrikerna *Begravningsverksamheten, Krisberedskap och Institutionssjälavård och andlig vård*.

Svenska kyrkan delar SST:s syn att sammanslagningen av myndigheterna riskerar att påverka några av trossamfundens förtroende för svenska staten. De många politikområdena som inordnas under MUCF medför även en risk för försvagad förankring hos andra berörda organisationer, särskilt ungdomsorganisationerna och trossamfunden. För att minska dessa risker bör regeringen överväga åtgärder utifrån synpunkter från de berörda organisationerna och trossamfunden.

Utöver specifika myndighetsåtgärder bör regeringen agera för att reducera risken för minskat förtroende genom att stärka sitt engagemang i dialogen med trossamfunden. Detta genom att exempelvis långsiktigt stödja och främja nationella interreligiösa initiativ i linje med FN:s särskilda rapportör för religions- och övertygelsefrihets rekommendationer ([A/HRC/55/47/Add.2](#)).

Svenska kyrkan anser därför att regeringen bör stärka Regeringens råd för kontakt med trossamfundens (trossamfundsrådet) roll i samband med sammanslagningen. Rådet kan bli ett forum för verklig dialog och utbyte mellan regeringen och enskilda trossamfund. Svenska kyrkan ser behovet av att rådet prioriteras från Regeringskansliets sida. Trossamfundsrådet är en viktig plattform där trossamfundens egna företrädare har möjlighet att samtala med regeringen i aktuella frågor. Genom en utökad prioritering från kanslifunktionen, med insamling av möjliga dialogämnen, väl förberedda agendor och underlag inför möten finns det en möjlighet att påtagligt stärka dialogen mellan trossamfunden och regeringen. Därigenom kan regeringen bidra till att, med förhållandevis enkla medel, stärka trossamfundens förtroende för regeringens vilja till meningsfull dialog mellan staten och trossamfunden.

Svenska kyrkan ser även behov av att stödja och främja Sveriges interreligiösa råd (SIR) som en möjlig mötesplats där företrädare kan mötas över religionsgränser och samtala med varandra i ett oberoende organ. Ett stärkt SIR har möjlighet att erbjuda det offentliga en naturlig mångreligiös samtalspart där trossamfunden har möjlighet att tala direkt med det offentliga i frågor som är av vikt för trossamfunden gemensamt. SIR kan, med stöd från regeringen, utveckla plattformen för trossamfunden över religionsgränserna för gemensamt lärande, tillit och trygghetsbyggande. En stärkt interreligiös egenorganiserad plattform i Sverige, likt exempel i Norge och Finland, behövs även för att värna religionsfriheten och trossamfundens självständighet. Ett behov som ökat sedan SST:s omorganisering från nämnd, där styrelsen tidigare utgjordes av trossamfund, till en enrådsmyndighet 2017.

Begravningsverksamheten

Svenska kyrkan ifrågasätter den roll som SST tillskriver sig själv när det gäller begravningsfrågor. Det är begravningshuvudmännen som på riksdagens uppdrag ansvarar för begravningsverksamheten i Sverige och länsstyrelserna som utövar tillsyn över begravningsverksamheten. SST skriver i sin del av rapporten (s. 27) följande: ”SST:s expertkunskap inom begravningsfrågor i olika trossamfund är även av betydelse i samband med ett eftersträvat NATO-medlemskap. Till exempel i fall av krig där även andra religiösa tillhörigheter än de protestantiskt kristna måste kunna begrava sina avlidna på lämpligt sätt. Där är trossamfundens roll av stor vikt och behovet av att bredda insatsen till att gälla fler än Svenska kyrkan kan ses som avgörande utifrån ett resurs- och religionsfrihetsperspektiv.” Svenska kyrkan konstaterar att SST i sin inlägga visar att de saknar kompetens kring hur begravningsverksamheten fungerar i Sverige idag och att de blandar samman begravningsrit med begravningsverksamheten. Det finns redan idag ett krav på begravningshuvudmännen att tillhandahålla begravningsplatser för alla tros-

och övertygelseinriktningar liksom ickekonfessionella begravningsmöjligheter. Detta krav är långtgående och innebär även i vissa avseenden krav på samråd med berörda trossamfund. Om ett trossamfund skulle anse att deras rättigheter inte tillgodoses finns det möjlighet att klaga direkt till begravningshuvudmännen eller till den berörda länsstyrelsen, vilket är den myndighet som har uppdraget att utöva tillsyn över begravningsverksamheten. I den tillsynen har det inte framkommit någon systematisk kritik mot huvudmännens sätt att fullgöra sitt uppdrag enligt begravningslagen, utan tvärtom framträder en bild av att dagens system fungerar väl. Det finns risker när en myndighet går in i en fråga där de inte har ett uppdrag och lyfter klagomål eller ifrågasättanden inom ramen för den egna verksamheten i stället för att bidra till att frågan förs vidare till den myndighet som har tillsynsansvaret. SST:s agerande riskerar därvidlag att skada rättssäkerheten och bidra till otydligheter.

Svenska kyrkan förväntar sig att SST vinnlägger sig om att förmedla korrekt information om hur eventuella klagomål ska hanteras, exempelvis via kontakt med ansvarig begravningshuvudman, begravningsombud eller respektive länsstyrelse som tillsynsmyndighet.

Krisberedskap

Svenska kyrkan konstaterar att SST övertolkar sitt uppdrag rörande krisberedskapssamordning, ett uppdrag som om det införs inom ramen för MUCF:s verksamhet i linje med SST:s verksamhetsbeskrivning, riskerar att försvåra Svenska kyrkans arbete med civil beredskap. SST:s instruktionsstyrda uppdrag att handlägga frågor som rör trossamfundens krisberedskapssamordning bör inte betraktas som att myndigheten har ansvar för att samordna trossamfundens krisberedskap, varken i beredskapsplaneringen eller i ett operativt skede. Uppdraget som SST med sin kapacitet och roll i övrigt kan bidra med handlar om facilitering och stöd till vissa trossamfund i deras krisberedskap, exempelvis genom enklare utbildningar och informationsmaterial. En regelrätt samordning av trossamfundens krisberedskap är idag inte görlig utifrån trossamfundens olika förutsättningar och funktioner i samhällslivet. Det SST tillför idag inom krisberedskap är primärt facilitering av en dialoggrupp. Denna skulle med fördel kunna knytas till MSB utifrån MSB:s roll i totalförsvaret. På så sätt kan SST:s funktion förtydligas framöver som att vara stödjande utifrån sin kompetens om trossamfundens särskilda karaktär. Svenska kyrkans beredskapsarbete är inte samordnat genom SST och om en sådan ordning skulle införas skulle det försvåra eller i värsta fall förhindra för Svenska kyrkan att fullgöra sitt beredskapsansvar enligt gällande lagstiftning.

Institutionssjälavård och andlig vård

Svenska kyrkan konstaterar att SST idag inte har en koordinerande eller samordnande roll gällande den andliga vården.

SST:s roll bör snarare beskrivas som att myndigheten förmedlar bidrag till bidragsberättigade trossamfund för att möjliggöra andlig vård på sjukhus, samt arrangerar en del utbildningsverksamhet inom området. Samordning och koordinering nationellt sker idag genom Sveriges kristna råd, som till viss del även omfattar andra trossamfund än de kristna. Det kan dock noteras att SST bistår med ett visst stöd till koordinatörerna för Islamiska Samarbetsrådet och Sveriges buddhistiska gemenskap. Den praktiska samordningen sker dock framför allt på lokal nivå mellan olika samfund på de olika sjukhusen i Sverige. Det är också sjukhusen eller regionerna som skriver lokala avtal med olika församlingar inom Svenska kyrkan och andra trossamfund. Den lokala koordineringen är vital för att kunna tillgodose rätt till andlig vård och särskilt möta behoven för personer från religiösa inriktningar med få medlemmar. Den andliga vården är idag underfinansierad och Svenska kyrkan ser vid en sammanslagning av myndigheterna ett behov av tydliga riktlinjer för trossamfund som önskar ta del av finansiering för

andlig vård. Det finns också behov av att ytterligare stärka fler samfund som önskar bidra i den andliga vården.

SST:s beskrivning av kyrka-statreformen är missvisande

Svenska kyrkan konstaterade i sitt yttrande över Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige, SOU 2018:18, att det institutionella minnet rörande kyrka-statreformen och detaljerna kring denna idag, i mycket bärs av Svenska kyrkan och att det därmed ofta saknas kunskap om denna inom den offentliga förvaltningen. Svenska kyrkan noterar att denna okunskap kommer till uttryck i SST:s inlägga i utredningen. För att läsa mer om kyrka-statreformen se [*Ändrade relationer mellan Svenska kyrkan och staten \(SK21315\)*](#).

Svenska kyrkan har utifrån skrivningarna i SST:s del av rapporten haft möten med SST och den politiska ledningen på Socialdepartementet kring den kraftigt förenklade och delvis missvisande bild som SST gett uttryck för i sin inlägga. Dessa felaktigheter skulle med enkelhet kunna ha undvikits om SST på sedvanligt vis fört dialog med Svenska kyrkan och efterfrågat en faktagranskning av denna del av texten innan publicering. Svenska kyrkan beklagar att en sådan avstämning inför inlämningen av rapporten inte gjordes.

Svenska kyrkan konstaterar vidare utifrån mötet med SST:s direktör och Socialdepartementets politiska ledning att SST inte står fast vid de skrivningar som rör att utreda Svenska kyrkans roll och olika uppdrag. Svenska kyrkan anser därmed denna fråga utagerad.

Uppsala den 13 juni 2024

På kyrkostyrelsens vägnar,

Martin Modéus
Ärkebiskop, ordförande

Karin Sarja
Avdelningschef